

AANVULLENDE INFORMATIE WINDPARK LOCHTER

Datum	11 april 2016
Aan	College van B&W Hellendoorn
Van	Paul Janssen, Pim Rooijmans
Betreft	Aanvullende informatie windpark Lochter Ecoduct en uitgeefbaarheid gronden
Projectnummer	712029

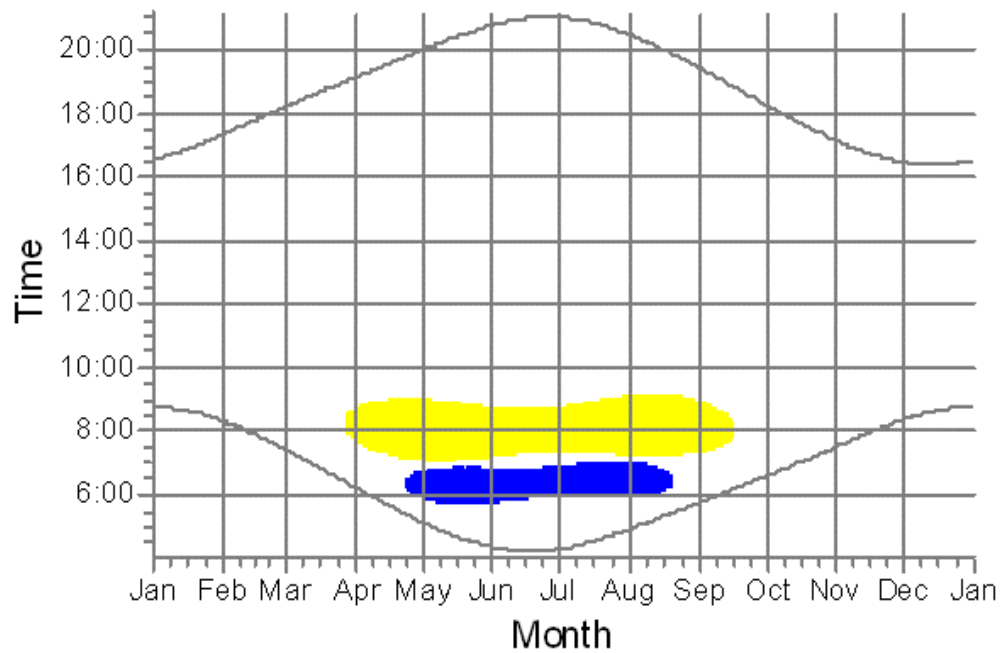
Inleiding

Eind februari 2016 heeft Reggewind aan uw college een businesscase met bijbehorende onderzoeken toegestuurd ten behoeve van het voorgenomen windpark Het Lochter. Naar aanleiding van de beoordeling van deze stukken is door de gemeente een aantal aanvullende vragen gesteld, waarop wij in dit memo willen ingaan. Het betreft de aspecten 'uitgeefbaarheid van de gronden van het bedrijventerrein, specifiek ten aanzien van slagschaduw' en 'de effecten op het toekomstig aan te leggen ecoduct'.

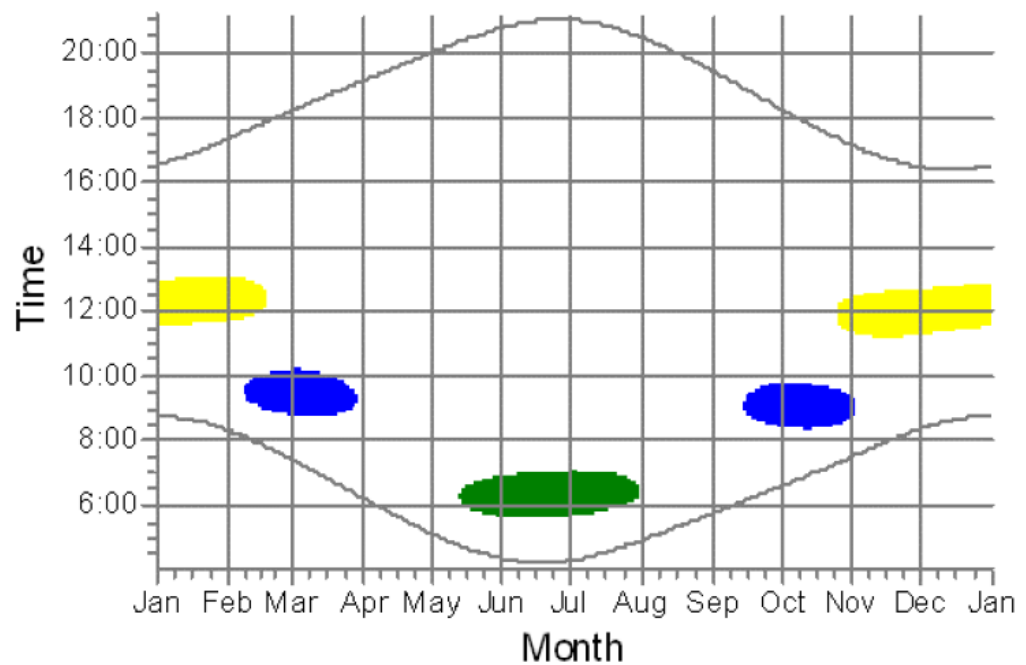
Uitgeefbaarheid gronden bedrijventerrein

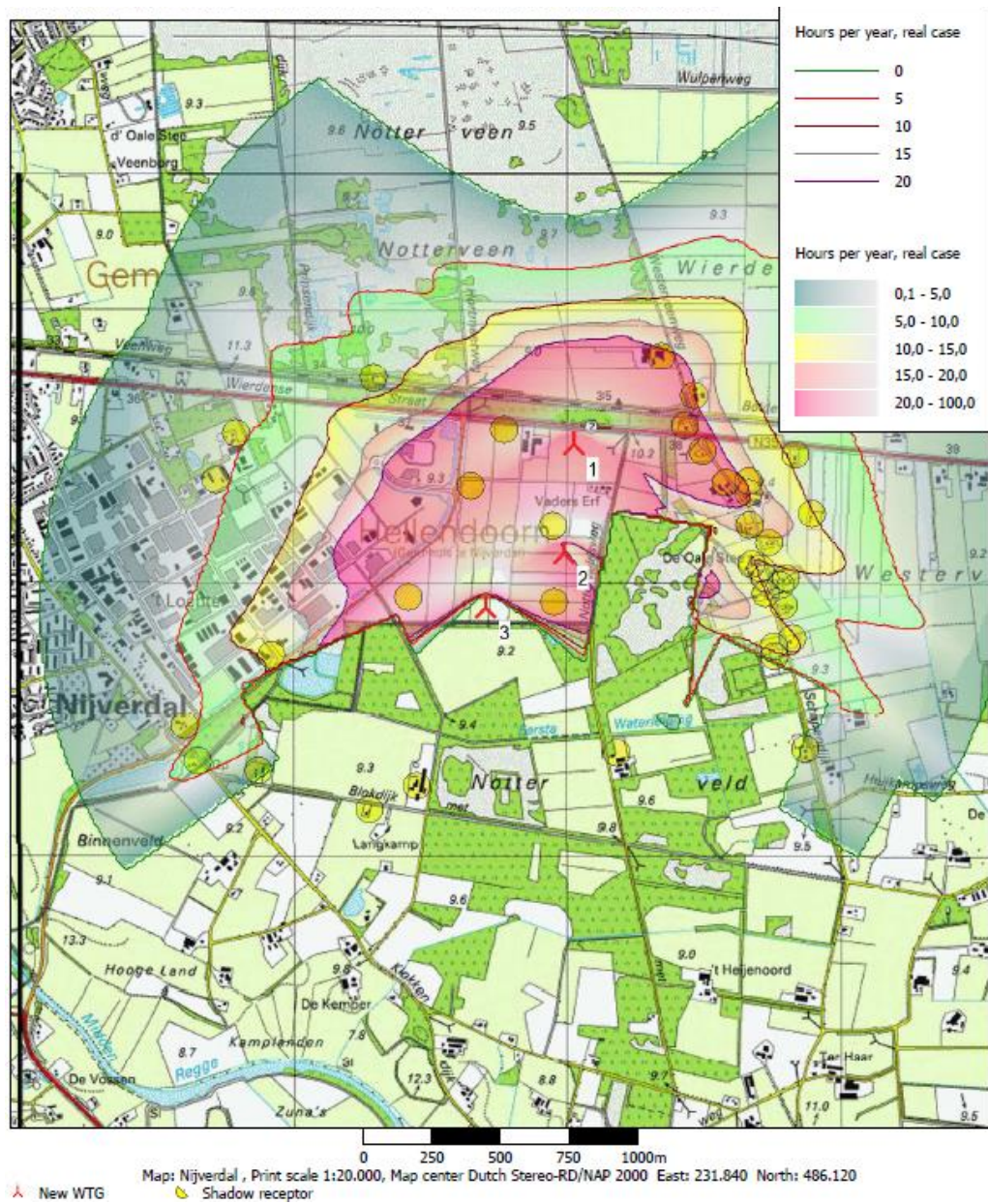
In het business plan windpark Lochter is reeds uitgebreid beschreven wat de gevolgen zijn voor de uitgeefbaarheid van de gronden met betrekking tot het onderdeel externe veiligheid. Uit aanvullende vragen van de gemeente bleken er ook zorgen te zijn om de hoeveelheid slagschaduw die (toekomstige) bedrijven op bedrijventerrein 't Lochter III ten gevolge van de windturbines zouden ontvangen. Bedrijfspanen zijn strikt genomen wettelijk niet beschermd tegen slagschaduw van windturbines. In het kader van een goede ruimtelijke onderbouwing is er door ReggeWind al wel enige aandacht voor dit onderwerp geweest. Zo zijn in de goede ruimtelijke onderbouwing de gevolgen voor Niverplast en Alfa Accountants in beeld gebracht. In deze memo wordt een breder beeld geschetst van de hoeveelheid schaduw die (toekomstige) bedrijven kunnen verwachten en op welke momenten van de dag de schaduw op kan treden. We zagen immers eerder al dat voor sommige locaties alleen potentiële slagschaduw in de vroege ochtend mogelijk is. Gesproken wordt over 'potentieel' omdat de werkelijke hoeveelheid optredende slagschaduw afhankelijk is van of er of de zon schijnt, of het waait, hoe de windrichting is, maar ook van de mate waarin er sprake is van ramen aan de kant van een bedrijf dat gericht is op de windturbines en afscherming door bijvoorbeeld bomen en de mate waarin mensen aanwezig zijn vanwege kantoor-/bedrijfstijden, weekenden en vrije dagen.

Figuur - Potentiële slagschaduw op pand Niverplast (blauw = turbine 2 en geel = turbine 3)

Figuur - Potentiële slagschaduw op pand Niverplast (groen = windturbine 1, blauw = turbine 2 en geel = turbine 3)

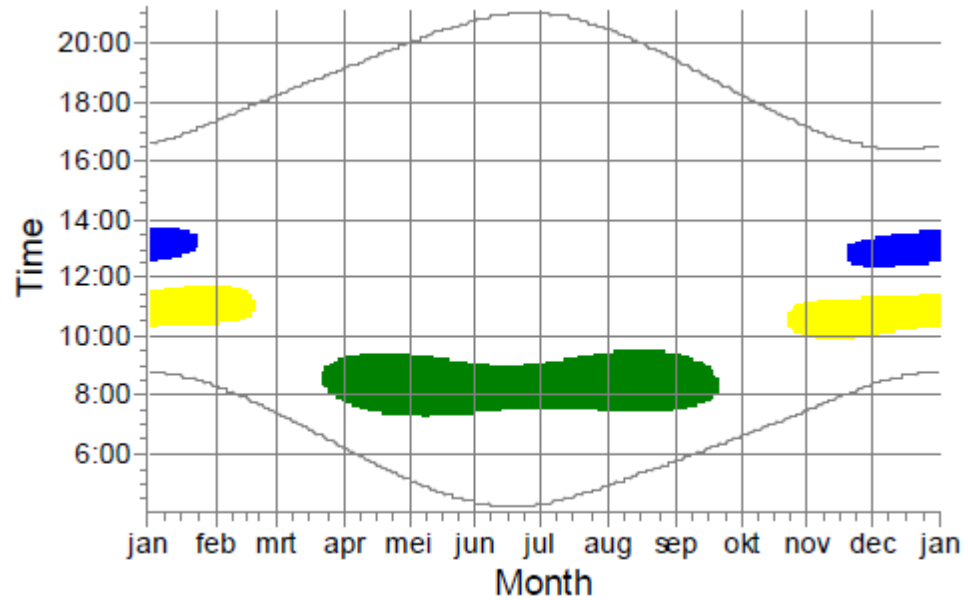

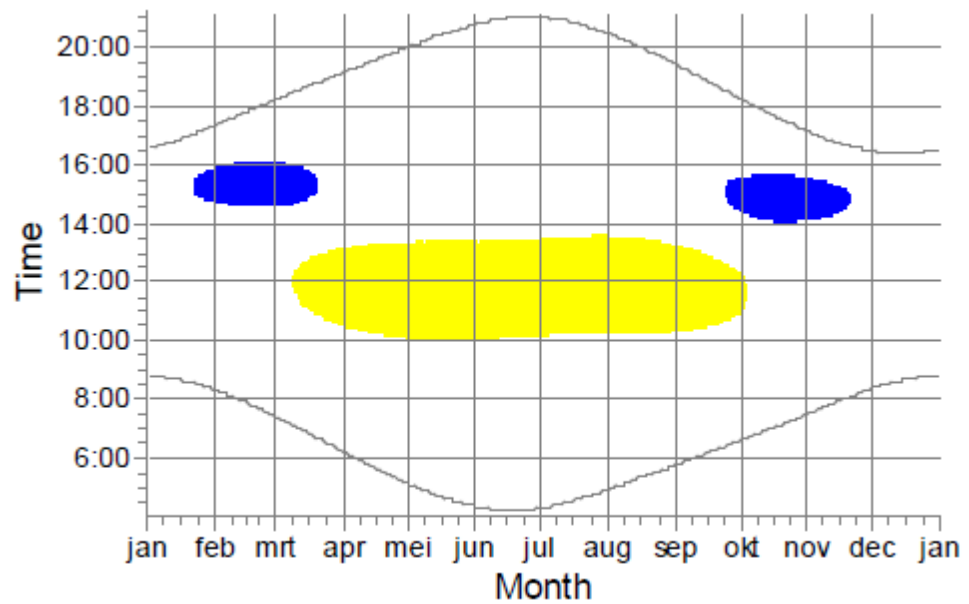
Bovenstaand figuur laat zien dat nagenoeg het hele bedrijventerrein in het gebied ligt waar slagschaduw voor kan komen. Alleen percelen direct in de buurt van windturbine 2 en 3 ontvangen geen slagschaduw.

Om een breder beeld te schetsen wanneer er op verschillende locaties op bedrijventerrein 't Lochter III slagschaduw kan optreden, zijn voor nog drie plekken schaduwkalenders gemaakt. Een op een locatie aan de Noordzijde van het terrein langs de weg, een in het midden (tussen windturbine 1 en 2) en een aan de zuidkant van windturbine 2 (gele bollen op bovenstaande kaart).

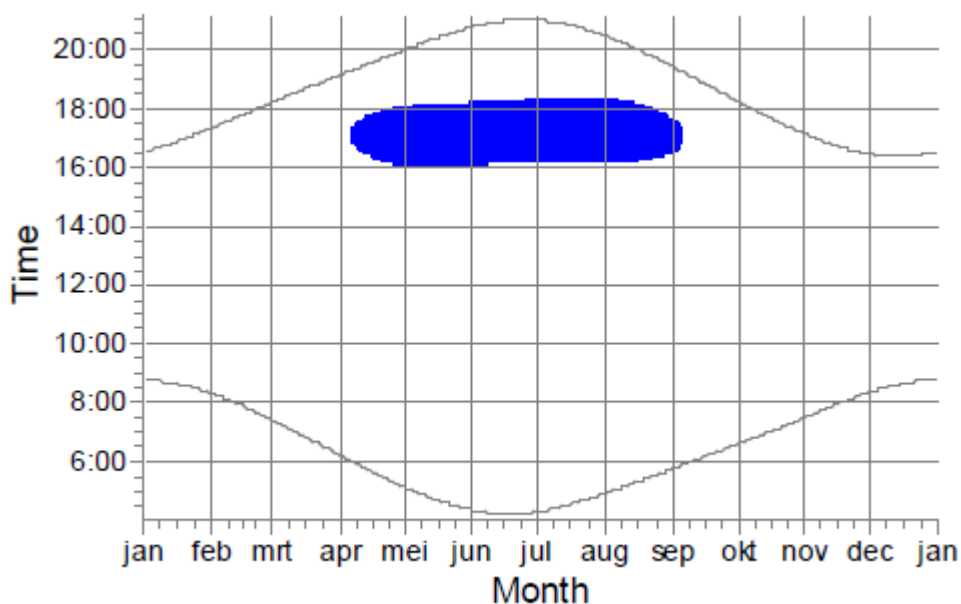
Figuur - Potentiële slagschaduw op punt Noord (groen = windturbine 1, blauw = turbine 2 en geel = turbine 3)

Figuur - Potentiële slagschaduw op punt midden (blauw = turbine 2 en geel = turbine 3)

Figuur - Potentiële slagschaduw op punt Zuid (blauw = turbine 2)

De analyse laat zien dat het tijdstip en hoeveelheid van slagschaduw sterk afhankelijk is van de exacte locatie op het bedrijventerrein. Op een aantal plekken op 't Lochter III is alleen potentiële schaduwhinder in de vroege ochtend. Op een aantal plekken is ook potentiële schaduwhinder mogelijk later op de dag.

Bij de verdere inrichting van het bedrijventerrein is goed rekening te houden met eventuele schaduwoverlast voor kantoorpanden. Hierbij valt te denken aan de volgende maatregelen:

- Het aanbrengen van zonwering. Bij zonnige momenten wordt bij kantoorpanden vaak automatische zonwering op ramen toegepast. Daarmee wordt dan automatisch ook de schaduwhinder vermeden.
- De uitlijning van het pand zo aanpassen dat de voorkant, of muren met veel ramen, van de windturbine af staan, of loodrecht op de mogelijke schaduwrichting. De achterzijde van het pand vangt dan de meeste slagschaduw, de overige zijdes geen, of nauwelijks schaduw.
- Het plaatsen van bomen of hoge bosschages op slimme locaties. De bomen of bosschages vangen de schaduw die anders op de ramen van het kantoorpand zou vallen op. Er is dan wel schaduw van bomen of bosschages op de kantoorpanden.
- Additionele stilstand van de windturbines. De windturbines van windpark Lochter worden uitgerust met een automatische stilstandvoorziening om een te veel aan slagschaduwhinder op omliggende woningen te voorkomen. De gemeente kan de initiatiefnemers verzoeken om ook stilstand in te regelen voor (toekomstige) bedrijven op 't Lochter III. Dat kan echter (flinke) gevolgen hebben voor de financiële haalbaarheid van het project.

Wanneer een of meerdere van bovenstaande maatregelen wordt doorgevoerd heeft slagschaduw geen gevolgen op de uitgaafbaarheid van de gronden van 't Lochter III.

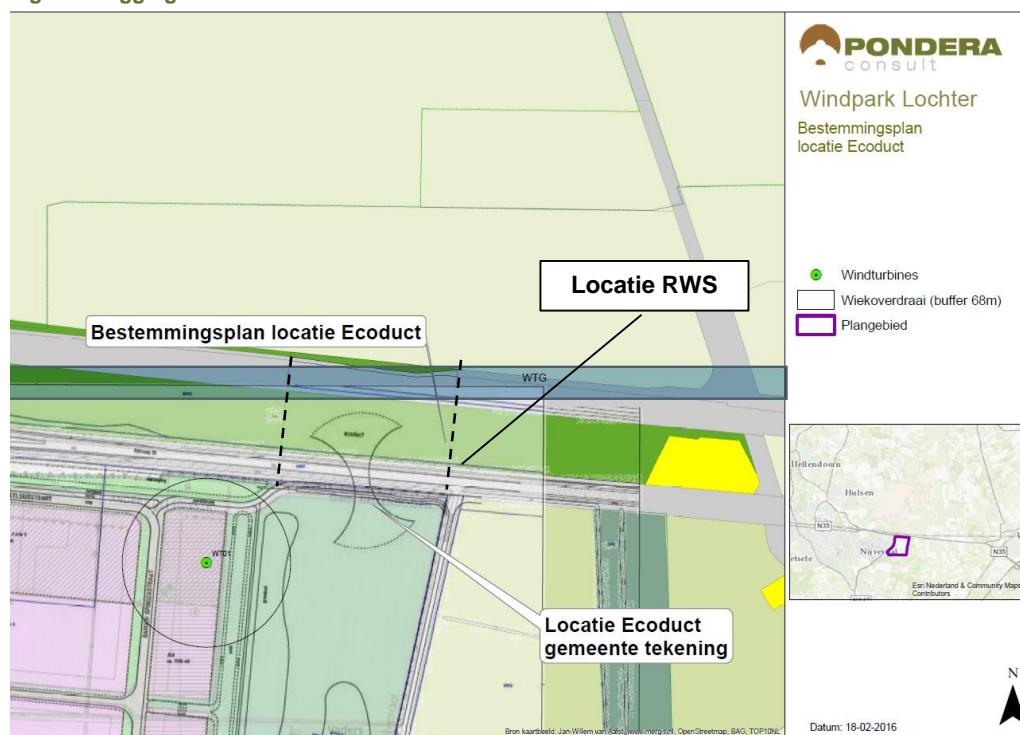
Effectbeoordeling ecoduct

Ligging ecoduct

In het kader van de verbreding van de N35 en het Meerjarenprogramma Ontsnippering (MJPO) zijn er plannen om een ecoduct aan te leggen om de barrièrewerking van de N35 en de spoorverbinding Nijverdal-Wierden op te heffen. Hiermee worden het Wierdense Veld en het Notterveld met elkaar verbonden. Het ecoduct komt in het verlengde van het Notterveld naar de overzijde van de N35 en de spoorlijn te liggen.

De gemeente Hellendoorn en Wierden hebben afspraken gemaakt over de beoogde locatie van dit ecoduct en dit vastgelegd in het bestemmingsplan. Ook is er een voorkeurslocatie vanuit de gemeente Hellendoorn aangegeven binnen de bestemmingsplanruimte (zie figuur 1). Omdat het tracé van de N35, waarover dit ecoduct moet worden aangelegd echter nog uitgebreid zal worden aangepast, is het ecoduct nog niet gerealiseerd. Rijkswaterstaat werkt momenteel aan deze tracéstudie, waarvoor onder andere een m.e.r. zal worden doorlopen. Op dit moment heeft Rijkswaterstaat mondeling aangegeven dat het ecoduct bij voorkeur verder naar het oosten (circa 200 meter van de windturbine) wordt aangelegd, in verband met een nieuwe op- en afrit die moet worden aangelegd ter hoogte van de plek waar op dit moment het ecoduct in het bestemmingsplan staat. De definitieve positie van het ecoduct zal naar verwachting worden meegenomen in het tracébesluit dat door het Rijk voor de aanpassing van de N35 wordt genomen. Kortom: de exacte ligging is nog onderwerp van onderzoek.

Figuur 1: ligging Ecoduct

Effectbeoordeling

Voor de effectbeoordeling zijn er twee aspecten belangrijk:

1. op welke afstand tot de windturbine komt het ecoduct te liggen?
2. voor welke doelsoorten is het ecoduct aangewezen en heeft de plaatsing van een windturbine mogelijk effect op de functionaliteit van het ecoduct voor deze specifieke doelsoorten?

De eerste vraag is niet eenduidig te beantwoorden, gezien het traject dat nog loopt bij Rijkswaterstaat. Derhalve wordt nu uitgegaan van de ligging zoals die in het bestemmingsplan is aangegeven, wetende dat er een gerede kans bestaat dat dit later nog wijzigt. Omdat een wijziging betekent dat het ecoduct verder naar het oosten – en dus verder van de windturbine – wordt aangelegd, zal de situatie ecologisch gezien alleen verbeteren. Daarmee is de huidige situatie de 'worst case'.

De tweede vraag is lastiger te beantwoorden, aangezien de verschillende documenten hierover niet eenduidig zijn. Algemeen gesteld is een ecoduct met name voor grotere fauna (reeën, dassen, marters), en minder mobiele soorten amfibieën en reptielen geschikt. Die zullen dan ook de belangrijkste doelsoorten vormen. In het bestemmingsplan staat hierover:

“Dit alles overwegende wordt voor het inrichtingsplan het volgende voorstel voor de keus van doelsoorten met hun biotopen gedaan: zoogdier Ree, marterachtigen, kleine knaagdieren als Bosmuis en Egel, amfibieën (Heikikker, Bruine kikker, Gewone pad, Kamsalamander), reptielen (Levendbarende hagedis, Gladde slang) en vissen (Grote modderkruiper)”

In het Meerjarenprogramma Ontsnippering (MJPO) staan eveneens soorten genoemd:

“De doelsoorten voor deze verbinding zijn: reptielen (o.a. gladde slang, zandhagedis), amfibieën (heikikker), zoogdieren (ree, das, franjestaart), vogels (nachtzwaluw) en insecten (heideblauwtje).”

Wanneer een windturbine in de nabijheid van het ecoduct wordt gerealiseerd worden dieren die gebruik willen maken van het ecoduct mogelijk verstoord of gedood, waarmee de functionaliteit van het ecoduct negatief beïnvloedt kan worden. Uit onderzoeken en literatuur is bekend dat verstoring potentieel alleen speelt bij zoogdieren en vogels. Sterfte speelt potentieel alleen bij vogels.

Om een beter begrip te krijgen van het doel en functionaliteit van het ecoduct, is een overleg met de (verwachte) toekomstige beheerder van het ecoduct nodig: Landschap Overijssel. Op 5 april heeft een overleg met Landschap Overijssel plaatsgevonden in dit kader. Een gespreksverslag daarvan is bijgevoegd. De belangrijkste conclusies zijn:

- Het ecoduct maakt onderdeel uit van de grotere ecologische verbinding tussen het Notterveld, Wierdense Veld, Sallandse Heuvelrug gebied. Het moet dan ook in dit kader worden gezien. Bureau Waardenburg zal dit op een aantal punten nog nader bekijken;
- De belangrijkste doelsoorten zijn grotere fauna (reeën, dassen, marters), en minder mobiele soorten amfibieën en reptielen. Uiteraard wordt een dergelijke verbinding zo

ingericht dat zoveel mogelijk soorten er voordeel van kunnen hebben. Deze behoren niet tot de primaire doelsoorten;

- Een overleg met Rijkswaterstaat, Landschap Overijssel en de provincie over de invulling van het ecoduct kan een goede oplossing zijn.

Er is geen sprake van overtreding van de wettelijke kaders (Flora- en Faunawet of Natuurbeschermingswet en Natuurnetwerk Nederland), waarvoor geen ontheffing kan worden verkregen. Er kan nu worden gesteld dat de bouw van het ecoduct de ontwikkeling van windturbines op bedrijventerrein het Lochter niet in de weg hoeft te staan, mits geen grote afbreuk wordt gedaan aan de functionaliteit van de grotere ecologische verbinding tussen Wierdense Veld en Notterveld.

BIJLAGEN

GESPREKSVERSLAG

Datum	5 april 2016
Aanwezig	Robbert Blijleven – Landschap Overijssel Jacob v/d Weele – Landschap Overijssel Camiel Heunks – Bureau Waardenburg Paul Janssen – Pondera Consult
Betreft	Verslag overleg windpark Lochter
Projectnummer	712029

Inleiding

Naar aanleiding van de ontwikkeling van windpark het Lochter is een overleg gepland met Landschap Overijssel. Enerzijds is het doel van dit gesprek om de zorgen van Landschap Overijssel over een aantal ecologische thema's die er rond de ontwikkeling van het windpark spelen te bespreken, anderzijds gaat het om het verkennen van een concreet vraagstuk rond het toekomstig aan te leggen ecoduct, de ecologische doelen van dit ecoduct en de effecten van windturbines hierop.

Er volgt een korte voorstelronde.

Toelichting op geschiedenis van het project

Paul Janssen geeft een toelichting op de geschiedenis van het project en huidige stand van zaken. Belangrijkste punten:

- Er is op verzoek van de gemeente Hellendoorn een zogenaamde 'businesscase' opgesteld voor het project. Dit is feitelijk een projectplan, met bijbehorende onderzoeken op het gebied van geluid, slagschaduw, energieopbrengst en ook een natuurtoets. Dit onderzoek is in het afgelopen jaar uitgevoerd en ligt nu ter beoordeling voor bij de gemeente. Er is nog geen vergunningprocedure gestart;
- Camiel Heunks geeft een korte toelichting op de uitgevoerde Natuurtoets en de uitkomsten hiervan. Hierbij wordt met name gekeken naar de effecten op beschermde soorten en gebieden in het kader van de Flora en Faunawet, Natuurbeschermingswet en Natuurnetwerk Nederland (NNN).
- Een van de lastige punten binnen het natuuronderzoek is hoe om te gaan met de effectbeoordeling van de windturbines op het toekomstig te bouwen ecoduct. De locatie van dit ecoduct is enerzijds vastgelegd in het bestemmingsplan, anderzijds is deze echter nog onderwerp van onderzoek en discussie, aangezien Rijkswaterstaat een Tracébesluit zal moeten nemen voor de aanpassing van de N35, waarin deze locatie wordt vastgelegd. Er worden tegenstrijdige signalen afgegeven door de verschillende partijen of de locatie blijft waar deze nu is voorzien.

Toelichting op geschiedenis vanuit Landschap Overijssel

Robbert Blijleven geeft een toelichting op de geschiedenis die aan de kant van Landschap Overijssel heeft plaatsgevonden.

- Landschap Overijssel is voorstander van het bevorderen van duurzame energieopwekking. Als natuur- en landschapsorganisatie vindt ze een doordachte inpassing in het landschap erg belangrijk.
- Toen projectplannen bekend werden is contact gelegd met gemeente Hellendoorn (september 2015) met het verzoek om nader geïnformeerd te worden en aan de voorkant van het proces te worden betrokken, zodat ecologisch inhoudelijke aandachtspunten konden worden meegenomen in de projectontwikkeling. Hier is helaas geen gebruik van gemaakt. Na telefonisch contact werd aangegeven dat de procedure nog liep en er later formele inspraakmogelijkheden zijn. Verder is er geen contact meer geweest tussen gemeente en Landschap Overijssel, anders dan een formele antwoordbrief waarin werd aangegeven dat de door Landschap Overijssel aangedragen punten worden meegenomen in de besluitvorming.
- In februari 2016 zijn alle onderzoeken behorend bij de businesscase gereed. Dit komt voor Landschap Overijssel als een verrassing en zij voelde zich genoodzaakt een brief te sturen naar het College, om aandacht te vragen voor een aantal inhoudelijke aandachtspunten.

Toelichting op zorgen die er leven bij Landschap Overijssel

Jacob v/d Weele geeft aan dat de belangrijkste zorgen gaan over:

1. Het effect van de voorgenomen windturbines op de ecologische verbindingzone aan de oostzijde en zuidzijde van het industrieterreintussen het Lochter, het Wierdense Veld, Notterveld, Boetelerveld, Sallandse Heuvelrug (ofwel op een hoger abstractieniveau). Het is lastig hier op individueel soortniveau iets over te zeggen.
2. Kraanvogels in het Wierdense Veld, die mogelijk dit jaar een broedpaar vormen. Welke effecten hebben de turbines op deze soort, dan wel deze individuen?
3. Er wordt vanuit Natura 2000-beheerplan Sallandse Heuvelrug beleidsmatig gewerkt aan de verbetering van de functionele heideverbinding voor de korhoen in de regio (verbinding tussen o.a. Sallandse Heuvelrug, Wierdense Veld, Boetelerveld) Wat is het effect van de windturbines op deze soort, maar belangrijker nog op de functionele verbinding die in ontwikkeling is?

Camiel Heunks geeft aan dat nu in de Natuurtoets wel aandacht besteed is aan het effect op de verbindingzone, maar niet specifiek op bovengenoemde soorten. Wanneer er gegevens beschikbaar zijn kan dit uiteraard worden toegevoegd en uitgewerkt. Afsproken wordt dat Landschap Overijssel bekijkt welke gegevens concreet beschikbaar zijn (bijvoorbeeld vanuit de vogelwerkgroep) en deze zal toesturen aan Bureau Waardenburg. Deze gegevens kunnen dan worden gebruikt in een aanvulling/aanpassing op de Natuurtoets.

Actie: Landschap Overijssel geeft op korte termijn gegevens door aan Bureau Waardenburg betreffende de kraanvogels en korhoenders en nachtzwaluw

Actie: Bureau Waardenburg maakt een nadere effectbeoordeling op basis van de aangeleverde gegevens voor deze soorten. Dit wordt toegevoegd aan de natuurtoets en toegestuurd aan Landschap Overijssel.

Daarnaast geeft Robbert Blijleven aan dat het lijkt alsof de kraanopstelplaatsen van de windturbines gepositioneerd staan in de ecologische verbindingzone. Dit gaat ten koste van de natuurontwikkeling en kan niet de bedoeling zijn.

Paul Janssen geeft aan dat dit op een oude tekening uit augustus 2015 het geval was, maar dat dit inmiddels is aangepast. Een nieuwe tekening van de correcte situatie zal aan Landschap Overijssel worden toegestuurd.

Actie: Pondera stuurt een nieuwe tekening van de situatie aan Landschap Overijssel.

Ecoduct en nachtzwaluw

Jacob v/d Weele geeft aan dat het geplande ecoduct een onderdeel vormt van de ecologische verbinding tussen het Wierdense Veld en Notterveld. Algemeen gesteld is een ecoduct met name voor grotere fauna (reeën, dassen, marters), en minder mobiele soorten amfibieën en reptielen geschikt. Die zullen dan ook de belangrijkste doelsoorten vormen. Dit is ook opgenomen in de onderbouwing van het bestemmingsplan voor het ecoduct. Uiteraard wordt een dergelijke verbinding zo ingericht dat zoveel mogelijk soorten er voordeel van kunnen hebben (bijvoorbeeld vlinders, vleermuizen en sommige vogelsoorten). Deze laatste groep bestaat echter uit mobiele soorten, die zich vrij kunnen verplaatsen en waarvoor de barrièrewerking die het ecoduct beoogd op te heffen, minder van belang is.

Paul Janssen geeft aan dat het maken van een effectbeoordeling voor het effect van de windturbines op de functionaliteit van het toekomstige ecoduct voor deze soorten dan ook bijzonder lastig is. In het algemeen kan uiteraard wel gesteld worden dat het beter is om een grotere afstand tussen turbine en ecoduct te hebben, maar van een ernstige verstoring is geen sprake.

Daarnaast is specifiek over de soort nachtzwaluw gesproken. Jacob v/d Weele geeft aan dat deze soort voorkomt op de droge delen van het Wierdense Veld, maar dit is een suboptimaal leefgebied. Er zit hier momenteel één broedpaar. De belangrijkste populatie bevindt zich op de Sallandse Heuvelrug en het Lemelerveld. In hoeverre het ecoduct een waarde heeft als functioneel leefgebied voor deze mobiele soort is dus de vraag. Camiel Heunks geeft aan dat ook onduidelijk is of deze soort nu als doelsoort voor het ecoduct is aangewezen of niet. In het bestemmingsplan wordt deze soort namelijk niet genoemd, in het MJPO wel. In de doelstellingen voor het Wierdense Veld en Notterveld ook niet. Landschap Overijssel geeft aan dit ook niet te weten, aangezien zij op dit moment (nog) niet aangewezen is als toekomstig beheerder van het ecoduct.

Bovenstaande neemt natuurlijk niet weg dat de ecologische verbindingzone aan de oostzijde van het Lochter III wel een verbindingroute vormt tussen de verschillende gebieden voor deze (en vele andere) soorten. Dit belang wordt onderstreept door Landschap Overijssel.

Locatie van het ecoduct

Robbert Blijleven geeft aan dat het belangrijk is om bij de effectbeoordeling van de windmolens ook andere relevante ontwikkelingen mee te nemen zoals de verbreding van de N35 en de aanleg van het ecoduct. Door de verbreding van de N35 verdwijnt de bosstrook tussen spoor en N35 waardoor het ecoduct straks de enige groene verbinding tussen noord en zuid vormt. Paul Janssen geeft aan dat in de beoordeling wordt getoetst aan de huidige situatie en autonome

ontwikkelingen (zijnde ontwikkelingen, waarover besluitvorming heeft plaatsgevonden, of ontwikkelingen die zodanig concreet zijn dat er een beoordeling van de effecten kan worden gemaakt). Omdat het tracébesluit van de N35 nog genomen moet worden en de onderzoeken om te komen tot een ontwerp voor deze verbreding nog moeten worden gestart, is er nu onvoldoende concreet hoe dit eruit zal komen te zien en tot welke mogelijke effecten zou kunnen leiden. Derhalve is dit niet meegenomen in de Natuurtoets.

Er bestaat bij Pondera onduidelijkheid over de locatie van het ecoduct, aangezien er mondeling vanuit Rijkswaterstaat signalen worden afgegeven die erop duiden dat het ecoduct verder ten oosten zou komen te liggen. Robbert Blijleven geeft aan dat de positionering van het ecoduct tot stand is gekomen in overleg tussen alle partijen in het gebied en is vastgelegd in het bestemmingsplan. Landschap Overijssel heeft van Rijkswaterstaat begrepen dat de locatie van het ecoduct (met een marge van enkele meters) vast ligt. Robbert Blijleven adviseert Pondera om Rijkswaterstaat te betrekken in het gesprek. Bij voorkeur in een gezamenlijk overleg met alle belanghebbenden omtrent het ecoduct (gemeente, provincie, Rijkswaterstaat, Landschap Overijssel, Notterveld). Paul Janssen geeft aan dat dit een goede suggestie is. De vraag is wel of RWS op dit moment openstaat voor een dergelijk overleg, aangezien de onderzoeken rond het tracébesluit nog moeten worden gestart,

Afspraken en vervolg

Conclusie is dat het nuttig was een overleg te hebben, zodat de zorgen die er leven bij Landschap Overijssel op een goede manier konden worden toegelicht. Ook zijn een aantal nader uit te werken punten met elkaar gedefinieerd.

Afgesproken wordt dat een gespreksverslag wordt gemaakt van dit overleg. Dit zal ook aan de gemeente Hellendoorn worden toegestuurd. Daarnaast wordt de aangevulde effectbeoordeling opgesteld door Bureau Waardenburg, op basis van de te ontvangen gegevens van Landschap Overijssel. Deze beoordeling wordt aan Landschap Overijssel toegestuurd, zodra beschikbaar. Op dat moment kan ook een vervolgoverleg plaatsvinden aan de hand van deze aanvulling.